

УДК 340.162+351.741+351.742

DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.2\(57\).364491](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.2(57).364491)**Олександр Володимирович Шамара**

Державна наукова установа “Інститут інформації, безпеки і права Національна академія правових наук України”

Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0571-0437>

ВІДНОВЛЕННЯ ВОЄННОЇ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВИКОНАННЯ ДОРОЖНЬОЇ КАРТИ З ПИТАНЬ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

***Анотація.** Стаття містить аналіз основних тенденцій розвитку системи органів Воєнної юстиції України через призму законотворчої діяльності Верховної Ради України, у тому числі положень проектів законів, зареєстрованих у порядку та спосіб передбачений законодавством України, метою яких є створення (відновлення) системи органів Воєнної юстиції України. Наукова публікація висвітлює основні тенденції розвитку системи органів Воєнної юстиції України, за результатом аналізу підзаконних нормативних актів, які передбачають стратегічне планування у сфері реформування органів правопорядку, в частині розбудови системи органів Воєнної юстиції України, зокрема, за результатами виконання Плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.08.2024р. №792-р, Указу Президента від 23.07.2025р. №544 “Про заходи для скорочення бюрократичних процедур та проведення негайного аудиту державних видатків”, Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20.08.2021р. “Про Стратегічний оборонний бюлетень України”, затверджене Указом Президента України від 17.09.2021р. №473, а також розгляд шляхів реалізації Дорожньої карти з питань верховенства права “Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 “Основи процесу вступу до ЄС”, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2025 №475-р.*

Зроблено висновок, про те, що вірним є підхід щодо створення та функціонування Воєнної юстиції України (воєнна поліція, воєнна прокуратура, воєнні суди) в особливий період та в умовах правового режиму воєнного стану, у відповідності до Стратегії забезпечення національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020р. №392/2020, що повинно стати дієвим елементом забезпечення національної безпеки шляхом досягнення достатньої взаємосумісності складових сил безпеки і оборони з відповідними структурами держав – членів Організації Північноатлантичного договору та реалізації стратегічного курсу України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору, у відповідності до їх стандартів та процедур.

***Ключові слова:** воєнна поліція України, військова поліція, воєнна прокуратура, воєнна юстиція України, національна безпека, державна безпека, органи військового правопорядку, органи правопорядку, дорожня карта з питань верховенства права.*

Oleksandr V. Shamara

State Scientific Institution “Institute of Information, Security and Law of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine”

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0571-0437>

RESTORATION AND MODERNIZATION OF THE MILITARY JUSTICE SYSTEM OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION OF THE RULE OF LAW ROADMAP

Summary: *The article contains an analysis of the main trends in the development of the system of Military Justice bodies of Ukraine through the prism of the legislative activity of the Verkhovna Rada of Ukraine, including the provisions of draft laws registered in the manner and according to the procedure prescribed by the legislation of Ukraine, the purpose of which is the creation (restoration) of the system of Military Justice bodies of Ukraine. The scientific publication highlights the main trends in the development of the system of Military Justice bodies of Ukraine based on the analysis of subordinate regulatory acts that provide for strategic planning in the field of reforming law enforcement agencies in terms of developing the system of Military Justice bodies of Ukraine, in particular, based on the results of the implementation of the Action Plan aimed at implementing the Comprehensive Strategic Plan for Reforming Law Enforcement Agencies as Part of the Security and Defense Sector of Ukraine for 2023-2027, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 08/23/2024 №792-r, Presidential Decree dated 07/23/2025. № 544 “On measures to reduce bureaucratic procedures and conduct an immediate audit of state expenditures”, Resolution of the National Security and Defense Council of Ukraine dated 08/20/2021 «On the Strategic Defense Bulletin of Ukraine», approved by the Decree of the President of Ukraine dated 09/17/2021 № 473, as well as consideration of ways to implement the Roadmap on the rule of law “Some issues of ensuring the negotiation process on Ukraine's accession to the European Union under cluster 1 “Fundamentals of the EU accession process”, approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 05/14/2025 № 475-r.*

It was concluded that the correct approach is to establish and operate the Military Justice of Ukraine (military police, military prosecutor's office, military courts) in a special period and under the legal regime of martial law, in accordance with the National Security Strategy of Ukraine, approved by the Decree of the President of Ukraine dated September 14, 2020 № 392/2020, which should become an effective element of ensuring national security by achieving sufficient interoperability of the components of the security and defense forces with the relevant structures of the member states of the North Atlantic Treaty Organization and implementing Ukraine's strategic course towards gaining full membership in the European Union and the North Atlantic Treaty Organization, in accordance with their standards and procedures.

Keywords: *military police of Ukraine, military police, military prosecutor's office, military justice of Ukraine, national security, state security, military law enforcement agencies, law enforcement agencies, roadmap on the rule of law.*

Вступ. В науковій публікації продовжено наукову дискусію щодо ефективних шляхів виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11.05.2023 року №273/2023 [1], Указу Президента від 23.07.2025р. №544 “Про заходи для скорочення бюрократичних процедур та проведення негайного аудиту державних видатків” [2], Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20.08.2021р. “Про Стратегічний оборонний бюлетень України”, затвердженого Указом Президента України від 17.09.2021р. № 473

[3], а також розгляд шляхів реалізації Дорожньої карти з питань верховенства права “Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 “Основи процесу вступу до ЄС”, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2025 №475-р [4], в контексті відновлення та становлення системи органів Военної юстиції України.

У Верховній Раді України зареєстровано проект Закону “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення та посилення самостійності Военної поліції України та Спеціалізованої военної прокуратури” №11306 від 29.05.2024, якими передбачено створення та функціонування Военної поліції України та створення (відновлення) і функціонування Спеціалізованої военної прокуратури [5], а також проект Закону “Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України у зв’язку із створенням та посиленням самостійності Военної поліції України та Спеціалізованої военної прокуратури” №11307 від 29.05.2024, яким визначено підслідність органу досудового розслідування Военної поліції України [6].

24 травня 2024 року, Голова Робочої групи народний депутат України Максим Павлюк зібрав та провів підсумкове засідання Робочої групи Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності щодо опрацювання питання створення системи Військової юстиції в Україні. Під час засідання учасниками Робочої групи було презентовано розроблений робочою групою доопрацьований законопроект “Про Військову поліцію” № 6569-д від 31.05.2024 [7].

Грунтовний аналіз основних положень законопроектів “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення та посилення самостійності Военної поліції України та Спеціалізованої военної прокуратури” №11306 від 29.05.2024 та «Про Військову поліцію» № 6569-д від 31.05.2024 здійснено в наукових публікаціях [8], які дозволяють побачити стратегічні відмінності запропонованих шляхів розбудови елементів системи органів Военної юстиції України. Окремо слід звернути увагу на наукову публікацію присвячену розкриттю питання створення (відновлення) військової прокуратури, як невід’ємного елементу системи органів Военної юстиції України, в умовах правового режиму воєнного стану та особливого періоду, за результатами аналізу законопроектів Парламенту України та досвіду функціонування військової прокуратури у країнах-членах НАТО [9].

У цьому зв’язку слід зауважити, що проектом Закону України “Про організаційно-правові основи побудови та функціонування Військової юстиції України” визначено головні напрями загальнодержавної політики та організаційно-правові основи побудови та функціонування системи Військової юстиції України, а також передбачено віднести до системи державних органів, які входять до Військової юстиції України – військову поліцію, військову прокуратуру, військову адвокатуру, військовий суд та військову контррозвідку та орган досудового розслідування державного органу спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України, як невід’ємної частини Служби безпеки України [10].

Події які відбуваються за результатами повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України, наявні напрацювання у законопроектній сфері, стратегічні документи Президента України та Уряду України спонукали дослідити динаміку процесів, які направлені на створення (відновлення) системи органів Военної юстиції України, через призму аналізу наявних проектів законів, зареєстрованих у порядку та у спосіб, визначений чинним законодавством України, а також підзаконних актів України, які спрямовані на створення (відновлення) системи органів Военної юстиції України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У різний час проблеми діяльності органів військової юстиції досліджували такі вітчизняні вчені, як: О. Баганець, П. Богуцький, М. Беланюк, В. Вдовитченко, Ю. Винокуров, Ю. Війтев, М. Говоруха, М. Голомша, В. Гусаров, В. Давиденко, С. Євдокіменко, О. Зархін, П. Каркач, М. Карпов, В. Карпунцов, М. Кісліцин, М. Ковалів, В. Комашко, В. Козачук, О. Козачук, І. Козьяков, М. Косюта, Є. Курінний, В. Кравчук, О. Литвак, В. Максимов, В. Малярєнко, І. Марочкін, О. Михайленко, М. Мичко, В. Пилипчук, С. Подкопаєв, А. Полозов, М. Руденко, М. Руденко, О. Савєнков, Г. Серєда, О. Смирнов, Є. Суботін, В. Сухонос, М. Трофімов, М. Туркот, А. Чорний, М. Якимчук. Незважаючи на значний внесок у розвиток учення про діяльність системи органів воєнної юстиції і напрацьовані знання в цій сфері, у наукових працях зазначених учених не вичерпано проблем створення та функціонування її окремих елементів.

Постановка завдання. Мета статті полягає у аналізі стану (динаміки) створення (відновлення) та подальшого функціонування Воєнної юстиції України, через призму виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11.05.2023 року №273/2023, Указу Президента від 23.07.2025р. №544 “Про заходи для скорочення бюрократичних процедур та проведення негайного аудиту державних видатків”, Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20.08.2021р. “Про Стратегічний оборонний бюлетень України”, затвердженого Указом Президента України від 17.09.2021р. № 473, а також розгляд шляхів реалізації Дорожньої карти з питань верховенства права “Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 “Основи процесу вступу до ЄС”, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2025 №475-р.

Результати дослідження. За результатами опрацювання Офісом Генерального прокурора матеріалів до розгляду на засіданні Ради національної безпеки і оборони України з питання “Про невідкладні заходи щодо поглиблення інтеграції України до Організації Північноатлантичного договору” було скеровано, в адресу Секретаря Ради національної безпеки і оборони України, листа від 14.05.2021р. №11/4-4вих-21 із пропозиціями Офісу Генерального прокурора щодо утворення в Україні системи органів Військової юстиції, у складі *військової поліції, військової прокуратури та військових судів*.

Пропозиції надані Офісом Генерального прокурора листом від 14.05.2021р. №11/4-4вих-21 були нагальними та такими, що відповідають Указу Президента України від 14.09.2020р. №392/2020, яким затверджено рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020р. “Про Стратегію національної безпеки України”, особливо беручи до уваги, що в умовах збройної агресії російської федерації проти України, виняткового значення набуває створення і функціонування системи органів Військової юстиції України, відповідальної за забезпечення законності і правопорядку, здійснення правосуддя, захисту прав людини у військовій, воєнній та оборонній сферах.

Нажаль, з незрозумілих причин, питання щодо створення Військової юстиції України на засіданні Ради національної безпеки і оборони України з питання “Про невідкладні заходи щодо поглиблення інтеграції України до Організації Північноатлантичного договору” у 2021 році не було розглянуто, про що свідчить рішення, прийняте 4 червня 2021 року Радою національної безпеки і оборони України “Про невідкладні заходи щодо поглиблення інтеграції України до Організації

Північноатлантичного договору”, затверджене Указом Президента України від 23.07.2021р. № 307/2021 [11].

Упродовж 2022-2025 років у Верховній Раді України було зареєстровано ряд законопроектів за напрямом відновлення (створення) системи органів Воєнної юстиції України:

- проект Закону “Про внесення змін до Закону України “Про прокуратуру” щодо забезпечення діяльності спеціалізованих військових прокуратур» (реєстр. №7576 від 21.07.2022) [12];

- проект Закону “Про внесення змін до Закону України “Про прокуратуру” щодо забезпечення діяльності спеціалізованих військових прокуратур» (реєстр. №7576-1 від 05.08.2022) [13];

- проект Закону “Пропозиції Президента України до Закону “Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення діяльності органів прокуратури в умовах збройної агресії проти України” (реєстр. №7058 від 16.02.2022) [14];

- проект Закону “Про внесення змін до Закону України “Про прокуратуру” щодо гарантій для прокурорів, які здійснюють повноваження у кримінальних провадженнях у районах ведення воєнних (бойових) дій (реєстр. №9380 від 12.06.2023) [15];

- проект Закону “Про організаційно-правові основи побудови та функціонування Військової юстиції України” (реєстр. №10042 від 13.09.2023) [10];

- проект Закону “Про Військову поліцію” (реєстр. № 6569-д від 31.05.2024) [7];

- проект Закону “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення та посилення самостійності Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури” (реєстр. № 11306 від 29.05.2024) [5];

- проект Закону “Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України у зв’язку із створенням та посиленням самостійності Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури” (реєстр. №11307 від 29.05.2024) [6];

- проект Закону “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України у зв’язку із прийняттям Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення та посилення самостійності Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури” (реєстр. № 11406 від 15.07.2024) [16];

- проект Закону “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення прокурорського нагляду за дотриманням законності органами та підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову та контррозвідувальну діяльність у зв’язку із створенням та посиленням самостійності Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури” (реєстр. № 13344-1 від 16.06.2025) [17];

- проект Закону “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів правопорядку” (реєстр. №13602-1 від 13.08.2025) [18];

- проект Закону “Про внесення змін до Закону України “Про судоустрій і статус суддів” щодо функціонування військових судів (реєстр. № 13048 від 27.02.2025) [19].

Окремо заслуговує на увагу проект Закону “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів правопорядку” (реєстр. №13602-1 від 13.08.2025), який системно доповнює **ПРОЕКТ ЗАКОНУ** “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення та посилення самостійності Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури” (**РЕЄСТР**. № 11306 від 29.05.2024), де зокрема передбачено ліквідацію Державного бюро розслідування та передачу більшої частини його функцій та

повноважень Воєнній поліції України, з метою більш раціонального використання державних коштів та максимального спрямування державних ресурсів для захисту незалежності України та посилення її обороноздатності в умовах правового режиму воєнного стану.

Такий підхід є одним з шляхів реалізації Стратегічного оборонного бюлетеню України, затвердженого Указом Президента України від 17.09.2021р. №473/2021, в частині створення та функціонування Воєнної поліції України, Адаптованої Річної національної програми співробітництва Україна - НАТО та Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11.05.2023р. №273/2023, в рамках розбудови Воєнної юстиції України та створення та функціонування Воєнної поліції України, а також Указу Президента України від 23.07.2025р. №544 про заходи для скорочення бюрократичних процедур та проведення негайного аудиту державних видатків, з метою більш раціонального використання державних коштів та максимального спрямування державних ресурсів для захисту незалежності України та посилення її обороноздатності в умовах правового режиму воєнного стану, у зв'язку із створенням та функціонуванням Воєнної поліції України та недопущення дублювання функцій органів правопорядку.

Проектом Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення та посилення самостійності Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури” №11306 від 29.05.2024 передбачено створення Воєнної поліції України із функцією здійснення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування та дізнання у кримінальних правопорушеннях, передбачених розділом IX (Проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення) Особливої частини Кримінального кодексу України. Чинна частина четверта статті 216 КПК України та пункт 3 статті 5 Закону України “Про Державне бюро розслідувань” передбачає, що досудове розслідування за цією категорією кримінальних проваджень здійснюють детективи Державного бюро розслідувань.

Державне бюро розслідувань є державним правоохоронним органом, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до його компетенції. Підслідність Державного бюро розслідувань визначено у статті 216 КПК України за суб'єктом вчинення кримінального правопорушення, що у правозастосовній діяльності може призводити та призводить до дублювання функцій із діяльністю органів та підрозділів Служби безпеки України та Національного антикорупційного бюро України [20; 21].

У цьому зв'язку доцільно звернути увагу, що Указом Президента України від 23.07.2025р. №544, з метою здійснення ефективної дерегуляції та сприяння реалізації економічних прав і свобод громадян України, більш раціонального використання державних коштів та максимального спрямування державних ресурсів для захисту незалежності України та посилення її обороноздатності в умовах правового режиму воєнного стану Кабінету Міністрів України доручено забезпечити відповідно до повноважень та з урахуванням загроз національній безпеці проведення аналізу інституційної та функціональної спроможності органів державної влади в інтересах національної безпеки та оборони України і вжити за результатами аналізу заходів, спрямованих насамперед на недопущення дублювання ними повноважень, виконання

невластивих функцій і неефективного використання кадрового та бюджетних ресурсів [2].

У результаті реформування системи органів кримінальної юстиції передбачалося, що досудове слідство мало бути покладено на: 1) національну поліцію; 2) фінансову поліцію; 3) воєнну поліцію; 4) слідчий підрозділ Служби безпеки України; 5) спеціально утворений орган досудового розслідування корупційних правопорушень (антикорупційний орган). Передбачалось перетворення Військової служби правопорядку Збройних Силах України у воєнну поліцію [22]. Друга спроба створення Воєнної поліції України була закладена у 2014 році в угоді про коаліцію депутатських фракцій “Європейська Україна” Верховної Ради України VIII скликання. Угодою передбачалось утворення на базі Військової служби правопорядку у Збройних Силах України Воєнної поліції та визначення пріоритетних напрямів її діяльності. Третя спроба утворення Воєнної поліції для запобігання, виявлення, досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених військовослужбовцями, була задекларована Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженою постановою Верховної Ради України від 14.04.2016р. №1099-VIII [23].

Під час зустрічі з керівництвом Верховної Ради України та Урядом України Президент України Володимир Зеленський поставив низку завдань у сфері оборони та безпеки України, зокрема, “у структурі Міноборони має бути створений сучасний ефективний правоохоронний орган – Військова поліція” [24]. Рішенням Уряду України від 12.06.2020р. № 471 було затверджено Програму діяльності Кабінету Міністрів України, якою передбачено розроблення проекту закону про воєнну поліцію [25]. Крім того, Стратегічним оборонним бюлетенем України, затвердженим Указом Президента України від 17.09.2021р. № 473/2021, передбачено реформування Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у Воєнну поліцію [3].

Нажаль з 2008 року, в рамках реалізації Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 08.04.2008 року № 311/2008, з моменту оголошення особливого періоду з 2014 року та з моменту оголошення правового режиму воєнного стану з 2022 року Воєнну поліцію України утворено не було.

Дорожня карта з питань верховенства права “Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 “Основи процесу вступу до ЄС”, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2025 №475-р [4]. Дорожня карта з питань верховенства права є всеохоплюючим стратегічним документом, що визначає комплекс реформ у межах переговорного процесу щодо членства України в ЄС за переговорними Розділом 23 “Судова влада та основоположні права” та Розділом 24 “Юстиція, свобода і безпека”. Цей документ є однією з ключових передумов відкриття офіційних переговорів про вступ України до ЄС у межах Кластера 1 “Основи процесу вступу до ЄС”, що відкривається першим і закривається останнім. Його розробка та подальше виконання свідчать про готовність України відповідати стандартам ЄС, зміцнюють довіру з боку держав-членів та підсилюють статус України як надійного партнера.

Дорожньою картою з питань верховенства права, у розділі 4.3 Боротьба з організованою злочинністю (загальні засади боротьби з організованою злочинністю), передбачено проведення незалежного комплексного огляду інституційної структури Державного бюро розслідувань, механізмів забезпечення доброчесності та наглядових функцій з метою оцінки необхідності та доцільності подальшого реформування відповідно до кращих європейських практик, що має привести до підготовки, прийняття

та імплементації закону з урахуванням необхідних рекомендацій. У пояснювальній записці до законопроекту “Про Державне бюро розслідувань”, № 2114 від 12.02.2015, крім іншого обґрунтовувалась позиція щодо створення Державного бюро розслідувань з необхідності імплементації в законодавство України положення статті 36 Конвенції ООН проти корупції “Спеціалізовані органи”. Проте в Україні створено систему антикорупційних органів, до яких віднесено Національне антикорупційне бюро України, яке має функцію здійснення досудового розслідування та дізнання з визначеною підслідністю у статті 216 КПК України.

Крім того, Планом заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.08.2024р. №792-р, передбачено розроблення та подання до Ради національної безпеки і оборони України проекту Концепції реформування органів військового правопорядку України у післявоєнний період (*період виконання II квартал 2025 р.*) [26]. Станом на квітень 2026 року проект Концепції реформування органів військового правопорядку України у післявоєнний період не знаходиться на розгляді Кабінету Міністрів України та Ради національної безпеки і оборони України, у спосіб та порядку, визначеному законодавством України.

За результатами аналізу тексту проекту Концепції реформування органів військового правопорядку України у післявоєнний період можна дійти висновку, що зазначений проект Концепції готувався у відриві від процесу підготовки законопроекту про органи правопорядку України, розробка якого передбачена Планом заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, а саме розроблення та подання до Верховної Ради України законопроекту про органи правопорядку України, яким визначено систему органів правопорядку як частину сектору безпеки і оборони України з урахуванням мети поступової адаптації законодавства України у відповідній сфері до права (*acquis*) ЄС; уніфікація (систематизація) засад їх організації та функціонування, а також пунктом 4.3 Боротьба з організованою злочинністю (загальні засади боротьби з організованою злочинністю) Дорожньої карти з питань верховенства права, який передбачає розробку та прийняття закону про органи правопорядку, яким передбачено: визначити систему органів правопорядку; уніфікацію засад їх організації та функціонування, основні критерії розмежування їх компетенції та напрями діяльності; закріплення в їх діяльності принципів доброчесності, гендерної рівності та недискримінації; розбудову їх аналітичних спроможностей (кримінальний аналіз, ІЛР модель); закріплення їх інституційної незалежності, належного рівня фінансового та матеріально технічного забезпечення; встановлення гарантій соціально-правового захисту працівників органів правопорядку; форми міжвідомчої взаємодії та координації між органами правопорядку та прокуратури, в тому числі інформаційної, а також взаємодії з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування.

Розробники проекту Концепції реформування органів військового правопорядку України у післявоєнний період вірно зазначають та констатують, що “*Існуюча система забезпечення правопорядку у Збройних Силах України та інших військових формуваннях базується на застарілих підходах та не враховує вимоги стандартів НАТО, в цілому є несумісною з аналогічними системами держав-партнерів*”. Проте побудова органів військового правопорядку розробниками проекту Концепції розглядається виключно у повоєнний період та пропонується її розтягнути на два етапи із виконанням комплексу

заходів на першому етапі (18 місяців з початку післявоєнного періоду), на другому етапі (протягом 30 місяців після завершення першого етапу).

Крім того, розробниками проекту Концепції зазначається, що *“Реформування органів військового правопорядку України у післявоєнний період здійснюється з урахуванням розвитку системи військової юстиції.”*, проте з тексту проекту Концепції є незрозумілим, що є правовим підґрунтям, яке визначає побудову системи органів Воєнної юстиції України та стратегічні напрями її розвитку.

Слід звернути увагу, що проблеми, які потребують розв’язання, визначені у розділі II проекту Концепції реформування органів військового правопорядку України у післявоєнний період, притаманні не тільки післявоєнному періоду, а й умовам правового режиму воєнного стану та особливого періоду, а розтягування розбудови системи органів Воєнної юстиції України на 38 місяців з початку післявоєнного періоду є не виправданим та таким що не відповідає сучасним вимогам сьогодення, беручи до уваги наявні у Верховній Раді України законопроекти спрямовані на розбудову системи органів Воєнної юстиції України. Створення Воєнної юстиції України не повинно відбуватись окремими її елементами і повинно здійснюватися комплексно, включаючи утворення таких її елементів як: воєнна поліція України, Спеціалізована воєнна прокуратура, воєнні суди.

Вбачається за доцільне констатувати, беручи до уваги напрацьовані у Верховній Раді України законодавчі ініціативи, про які зазначено вище, а також факт невиконання позиції Плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, в частині розроблення та подання до Ради національної безпеки і оборони України проекту Концепції реформування органів військового правопорядку України у післявоєнний період (*період виконання II квартал 2025 р.*), що постала необхідність перегляду відповідних положень підзаконних актів щодо стратегічних шляхів розбудови системи органів Воєнної юстиції України [8; 9; 27]. Особливого критичного зауваження заслуговує запропонований розробниками проекту Концепції реформування органів військового правопорядку України у післявоєнний період підхід щодо створення воєнної поліції України упродовж 38 місяців з початку післявоєнного періоду.

Приймаючи до уваги наведене вище вбачаємо за доцільно підтримати створення Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури в контексті запропонованого механізму передбаченого у проектах законів *“Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів правопорядку”* (реєстр. №13602-1 від 13.08.2025) та *“Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення та посилення самостійності Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури”* (РЕЄСТР. № 11306 від 29.05.2024).

Створення та функціонування системи органів Воєнної юстиції України [27; 28; 29; 30; 31], в особливий період та в умовах правового режиму воєнного стану, у відповідності до Стратегії забезпечення національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020р. №392/2020, повинно стати дієвим елементом забезпечення національної безпеки шляхом досягнення достатньої взаємосумісності складових сил безпеки і оборони з відповідними структурами держав – членів Організації Північноатлантичного договору та реалізації стратегічного курсу України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору, у відповідності до їх стандартів та процедур.

ПОДЯКИ: Немає

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Немає

Використана література:

1. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки. Указ Президента України 11.05.2023р. №273/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text> (дата звернення: 01.03.2026).
2. Про заходи для скорочення бюрократичних процедур та проведення негайного аудиту державних видатків: Указ Президента від 23.07.2025р. №544/2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/544/2025#Text> (дата звернення: 01.03.2026).
3. Стратегічний оборонний бюлетень України. Указ Президента України від 17.09.2021р. № 473. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#n2> (дата звернення: 01.03.2026).
4. Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС». розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2025 № 475-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.03.2026).
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення та посилення самостійності Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури. Проект Закону №11306 від 29.05.2024. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44322>. (дата звернення: 01.03.2026).
6. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України у зв'язку із створення та посилення самостійності Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури. Проект Закону №11307 від 29.05.2024. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44323>. (дата звернення: 01.03.2026).
7. Про Військову поліцію. Проект Закону № 6569-д від 31.05.2024. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44336>. (дата звернення: 01.03.2026).
8. Шамара О.В. Підходи Парламенту України у створенні Воєнної поліції України та Військової поліції в розрізі розбудови та функціонування Військової юстиції України // Право і суспільство. Науковий журнал. №5, (2024). – С.83-92. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.13>.
9. Шамара О.В. Відновлення військової прокуратури, як елементу системи органів Військової юстиції України // Інформація і право. Науковий журнал. №1(48) (2024). – С.241-250.
10. Про організаційно-правові основи побудови та функціонування Військової юстиції України. Проект Закону від 13.09.2023 року №10042. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42777>. (дата звернення: 01.03.2026).
11. Про невідкладні заходи щодо поглиблення інтеграції України до Організації Північноатлантичного договору. Указ Президента від 23 липня 2021 року № 307/2021. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0047525-21#Text>. (дата звернення: 01.03.2026).
12. Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» щодо забезпечення діяльності спеціалізованих військових прокуратур. Проект закону від 21.07.2022 року № 7576. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40074>. (дата звернення: 02.03.2026).
13. Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» щодо забезпечення діяльності спеціалізованих військових прокуратур. Проект закону від 05.08.2022 року №7576-1. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40199>. (дата звернення: 02.03.2026).
14. Пропозиції Президента України до Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення діяльності органів прокуратури в умовах збройної агресії проти

України. Проект закону від 16.02.2022 року №7058. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39003>. (дата звернення: 02.03.2026).

15. Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» щодо гарантій для прокурорів, які здійснюють повноваження у кримінальних провадженнях у районах ведення воєнних (бойових) дій від 12.06.2023 року №9380. Проект закону Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42103>. (дата звернення: 02.03.2026).

16. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України у зв'язку із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення та посилення самостійності Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури». Проект закону від 15.07.2024 № 11406. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44554>. (дата звернення: 02.03.2026).

17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення прокурорського нагляду за дотриманням законності органами та підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову та контррозвідальну діяльність у зв'язку із створенням та посиленням самостійності Воєнної поліції України та Спеціалізованої воєнної прокуратури». Проект закону від 16.06.2025 № 13344-1. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/56595>. (дата звернення: 02.03.2026).

18. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів правопорядку». Проект закону від 13.08.2025 №13602-1. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/57058>. (дата звернення: 02.03.2026).

19. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо функціонування військових судів. Проект закону від 27.02.2025 №13048. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/55903>. (дата звернення: 02.03.2026).

20. Шамара О.В. Комашко В.В. Першочергові кроки реформування органів правопорядку. Обґрунтування шляхів впровадження досвіду провідних держав-членів НАТО в нормативно-правові зміни законодавства України з питань військової служби : матеріали Першої міжнародної науково-практичної конференції (м. Острог, 24 жовтня 2025 р.) / за ред. проф. Е. М. Балашова, проф. М. С. Романова, доц. Р. С. Мартинюка. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2025. С. 107-109.

21. Шамара О.В. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки: законодавчі шляхи реалізації (частина перша) // Право і суспільство. Науковий журнал. №4, том №2 (2025). – С.108-117. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.4.2.17>.

URL:http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/4_2025/part_2/19.pdf.

22. Концепція реформування кримінальної юстиції України. Указ Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2008#Text>. (дата звернення: 02.03.2026).

23. Програма діяльності Кабінету Міністрів України. Постанова Верховної Ради України від 14 квітня 2016 року № 1099-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1099-19#Text>. (дата звернення: 02.03.2026).

24. Міноборони має створити Військову поліцію та впровадити систему керівництва силами оборони, що відповідає стандартам НАТО – Президент. Офіційний сайт Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/minoboroni-maye-stvoriti-vijskovu-policiyu-ta-vprovaditi-sis-58205>. (дата звернення: 02.03.2026).

25. Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 471. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/471-2020-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 02.03.2026).

26. Про затвердження плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2024 р. №

792-р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792-2024-%D1%80#Text>. (дата звернення: 02.03.2026).

27. Шамара О.В. Створення Воєнної поліції України чи Військової поліції, в розрізі розбудови та функціонування Військової юстиції України. Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 21 черв. 2024 р.). Дніпро : ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. С. 43-48.

28. Шамара О.В. Окремі питання становлення Воєнної юстиції України. Проблеми правового забезпечення оборони України: зб. мате-ріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 10 верес. 2025 р.) / упоряд.: П. П. Богуцький, Ю.В.Гаруст, Л. В. Заславська, В. Г. Пилипчук. – Київ; Одеса, 2025. – С.235-239.

29. Shamara O.V. The Prosecutor's Office of Ukraine as a component of the system of civilian democratic control. The Future of Science, Technology and Economy. Collection of Scientific Papers with Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference. International Scientific Unity. June 11-13, 2025. Sofia, Bulgaria. – С. 249-253.

30. Shamara O.V. Institutional independence of military courts as the basis for the effective functioning of the Military Justice of Ukraine. Ricerche scientifiche e metodi della loro realizzazione: esperienza mondiale e realtà domestiche: Raccolta di articoli scientifici «ΛΟΓΟΣ» con gli atti della V Conferenza scientifica e pratica internazionale, Bologna, 26 aprile, 2024. Bologna: Associazione Italiana di Storia Urbana & UKRLOGOS Group LLC, 2024. – С.162-167.

31. Shamara O.V. La création de tribunaux militaires comme condition préalable au bon fonctionnement de la justice militaire ukrainienne.. Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique: с avec des matériaux de la VI conférence scientifique et pratique internationale, Paris, 1er Mars 2024. Paris-Vinnitsia: La Fedelta. С. 104-108.

Олександр Володимирович Шамара

доктор філософії в галузі права, старший дослідник, доцент
радник директора Державної наукової установи «Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»
04053, Україна, м. Київ, пров. Несторівський, 4
email: alexandr79shamara@gmail.com

Oleksandr V. Shamara

PhD in Law, Senior Researcher, Associate Professor,
Advisor to the Director State Scientific Institution «Institute of Information, Security and Law
of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine»
4 Nestorivskyi Lane, Kyiv, 04053, Ukraine
email: alexandr79shamara@gmail.com

Рекомендоване цитування: Шамара О.В. Відновлення воєнної юстиції України в контексті виконання дорожньої карти з питань верховенства права. *Інформація і право*. № 2(57)/2026. 2026. С. 251-262. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.2\(57\).364491](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.2(57).364491)

Suggested Citation: Shamara O. (2026) Restoration and Modernization of the Military Justice System of Ukraine in the Context of the Implementation of the Rule of Law Roadmap. *Information and Law*. 2(57)/2026. 251-262. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.2\(57\).364491](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.2(57).364491)

Дата надходження статті до редакції: 13.04.2026 р.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.05.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення): 26.05.2026 р.